

Grundtvig i undervisningen

Af Laura Lundager Jensen, valgmenighedspræst i Osted valgmenighed og seminarielærer på Københavns Professionshøjskole.

Grundtvigs undervisningsmetode kan ikke sættes på formel, og selvom mange har forsøgt, findes den grundtvigske pædagogik ikke som opskrift. Dels fordi han selv ikke har leveret en sådan, men også fordi han faktisk ikke beskæftigede sig så meget med undervisning i børneskolen. Det er ud fra hans højskoletanker og hans grundlæggende menneskesyn, der må tegnes et billede.

Grundtvigs undervisningssyn er uadskilleligt forbundet til hans menneskesyn. Både i hans skolesyn og i hans kirkesyn er hans overordnede indstilling, at mennesket er skabt i Guds billede som »et Guddommeligt eksperiment af støv og

ånd.« Det er krop – og noget mere, det der skaber bevidsthed. Det adskiller det fra abekatten og andre dyr, der ikke bare kopierer – aber efter – men tænker og handler selv. Og som skabt i Guds billede kan mennesket tænke og tale og ikke mindst samtale.

Særligt den ligeværdige samtale. Verselinjen »med lige værdighed i borg og hytte« fra sangen »Et jævnt og muntert virksomt liv på jord« beskriver, hvor grundlæggende det skal forstås. For det gælder både ligeværdigheden i samfundet, der jo på Grundtvigsk tid skiftede fra enevælde til demokrati, men også mellem mennesker generelt – og mellem lærer og elev.

»Men for at undervisningen skal gøre levende, bliver den nødt til at handle om ting, der er relevante og vedkommende.«

Den levende vekselvirkning

I undervisningen er denne frie samtale vigtig. Dialogisk undervisning ville man kalde det i dag. Gennem det talte ord lærer mennesker nysgerrigt og både åndeligt og fysisk hinanden og hinandens meninger at kende. Den levende »vexel-virkning« kaldte Grundtvig idealet for den undervisning, der skaber myndige mennesker og »vækker« til live. Og lærer og elev skal have så meget gensidig respekt, at begge parter ved at lytte til hinanden kan lære af hinanden.

Men for at undervisningen skal gøre levende, bliver den nødt til at handle om ting, der er relevante og vedkommende. Derfor var Grundtvig imod eksamenskolen og curriculumskolen. Et forhør i en eksamenssituation kan aldrig blive en fri samtale. Det stof der skulle undervises i, kan heller ikke fastlægges i kanonlister. Det må komme an på, hvad samtiden til forskellige tider kræver. Det skal være »oplysningen om livet«, der skal være centrum for elevernes læring.

Det betyder ikke, at al undervisning handler om eksistentielle spørgsmål og liv og død, lys og mørke og sandhed og løgn – modsætningspar, Grundtvig gang på gang fremdrager, når livets grundlæggende kampe skal belyses. Når han i hans vigtigste skolesang skriver, at »oplysning være skal vor lyst er det så kun om sivet, men først og sidst med folkerøst oplysningen om livet«, så er det for at understrege, at det er vigtigt at vide noget om sivet, eller alt andet der har med det fysiske omkring os at gøre, men det er ikke viden for videns egen skyld, men fordi vi også ad den vej skal blive klogere på livet.

Det historisk-poetiske

Oftentimes tales der om, at Grundtvigs undervisningstanke bygger på en historisk-poetisk tilgang til oplysning. Hvad det dækker over, er ikke helt til at blive klog på. Tydeligvis er det meget mere end, at der lægges vægt på historie- og dansk-faglig viden. Vi skal forstå, at vi lever historisk, men ikke nødvendigvis med dyb kundskab til årstal og kronologi, men en forståelse for, at vi lever på baggrund af det, der er sket før os. Vi lever i en historieskabt kultur, og vi skal forstå os i pagt med den. Det poetiske føjer til, at mennesket ikke bare er skabt, men også skabende i historien. Ordet poesis kommer af det græske poiesis, der betyder skabelse. Vi er sat i en sammenhæng, og den sammenhæng skal vi

bringes ind i og skabe videre på.

Fortællingens magt

Derfor står fortællingen meget centralt for Grundtvig. Fortællingens evne til både at pege bagud og fremad kan netop frembringe bro mellem det skabte og det skabende. Og den kan trække på både mystisk, eventyrligt, historisk eller religiøst stof, men det særlige er, at den gode fortælling går ud over dens egen slutning. Det er fortællingens poetiske dimension, der skaber betydningen. Derfor skal der fortælles med ord og sang. »Dejlig er den himmelblå« i sin fulde længde er et fremragende eksempel på, hvordan fortælling peger bagud samtidig med, at den inddrager.

»For også i konfirmandundervisningen handler det mindre om, hvad der læres, eller hvordan der læres, men mere om hvorfor vi skal lære om kristendom og tro.«

Man må gribe for at begribe

Det levende ord kunne være onelineren for Grundtvig. Samtalen der skaber ny forståelse, ordet der skaber, hvad det nævner, der oplyser og opliver. Men erfaringen, den fysiske erfaring, er en nødvendig erkendelsesvej til tanke og ord. Mennesket består netop både af støv og ånd. Erfaringen, det håndgribelige, det sanselige, danner fundamentet for det, tanken begriber. Og det, der gribes gennem hånden, skal begribes af ånden. For Grundtvig er sammenhængen uadskillelig, om det er helt konkret gennem håndens gripen, eller om det er det, vi sanser og griber med alle sanser – følesans, høresans, synssans, lugtesans, hvad pinsesalmerne er ualmindeligt fine eksempler på.

I kirkens undervisning kan vi lære meget af Grundtvigs skoletanker. Den levende vekselvirkning i samtalen i konfirmandstuen, hvor enhver har sit at bidrage med. Fortællingens evne til at bygge bro mellem fortid og fremtid ved at skabe betydningen i nuet. Remtrækket til virkeligheden, og erfaringen til forståelse gennem

»hånd«-gribelige opgaver. For også i konfirmandundervisningen handler det mindre om, hvad der læres, eller hvordan der læres, men mere om hvorfor vi skal lære om kristendom og tro.

Og selvfølgelig er målet et andet. For religion er »Gud skee Lov, Slet ingen Skole-Sag«, forstået som konfessionsundervisningen. Men vigtig og nødvendig som et fag. I konfirmandundervisningen må det jo selvfølgelig være noget andet, men tro må stadig være et spørgsmål til fri tilegnelse, ikke som udenadslære. Nysgerrigt i samtale og til oplysning og opvækkelse.

Til videre læsning om Grundtvig

Anders Holm: Grundtvig introduktion og tekster.

Systeme 2012

Ove Korsgaard: Grundtvig rundt – en Guide.

Gyldendal 2018